

ИЗПЪЛНИТЕЛСКИ КОНТЕКСТИ ПРИ МЮСЮЛМАНИТЕ

Зурната се използва сред различни мюсюлмански общности в Югозападна България – турци, роми, българи мюсюлмани (*помаци*). Веднага трябва да се направи уточнението, че обект на настоящото изследване не са мюсюлманските изпълнителски контексти, разбирани като ислямски религиозни ритуали. Образно казано, зурнаджийската музика и пеенето на ходжата се изпълняват рядко заедно, много по-често зурни и тъпани вървят комплексно с фолклорната обредност и светското празнуване, с танците и трапезите на мюсюлманите от региона. Разбира се, при отделните групи има различни детайли, но много повече е общото. По един начин и с една музика се прави сватбата при ромите ерлии (*турски цигани*) в Петричко, по друг – при българите мюсюлмани (*помаци*) от Гоцеделчевско. Но и при едните, и при другите се свири по време на сватбени шествия, независимо че мелодиите звучат по различен начин и носят различни имена – *на байряк* при едните, *алай* при другите. Затова в изследването ще бъдат представени обобщени образи на обреди и празници на мюсюлманските общности от региона, в които звучи зурнаджийска музика. В изложението е предпочетено представянето по обредни и празнични ситуации, а не по общности, тъй като акцентът е върху музиката, която има интегрална функция.

В изследването на народните инструменти и инструменталната музика при българите мюсюлмани от Чепинското корито и коритото на р. Места (Велинградско, Разложко, Гоцеделчевско), основано на теренни проучвания от края на 50-те и началото на 60-те години на XX век, Иван Качулев включва зурната. Той подчертава, че тя е най-популярният инструмент “по събори, сватби, сунет, борба и други народни празненства” [Качулев, 1962:199]. Същото може да бъде казано и днес за употребата на зурната при ромите и турците от региона.

Записаните от нас теренни материали потвърждават, че зурните продължават да са предпочитан инструмент сред мюсюлманите от Югозападна България за големи празненства на открито. Зурни и тъпани присъстват в календарната обредност: *Курбан байрям*, *Гергьовден* (*Едерлез*, *Хадирлез*), общоселски *събори*. Зурнаджийската музика е съществена част от семейната обредност при мюсюлманите: *сунет*, сватба. Празничността при мюсюлманите също е свързана с музиката на зурните, които свирят на празнични трапези и съпровождат танци. Посочените календарни, семейни и селищни празници съчетават традиционната религиозна консолидация на мюсюлманските общности със съвременното “светско” етноконсолидиране. Зурнаджийската музика е музикален образ на този преход, защото бележи излизането от рамките на семейната обредност и дома в пространствата на махалата и селището, където колективното празнуване може да се разчете и като знак на груповата идентичност, етносъхраняващ и етноразличаващ фактор.

В изследвания район има няколко типа мюсюлмански общности, които се идентифицират по различен начин.

Етническите турци са малка част от местните мюсюлмани и населяват няколко селища (с. Хвостяне, с. Дъбница, с. Камена, с. Блатска и др.).

Значително по-големи са групите на българите мюсюлмани и ромите мюсюлмани. Налага се едно уточнение. В текста са използвани названията “български мюсюлмани” и *помаци*, представлящи едно компактно живеещо мюсюлманско, но българоезично